

КЛИФЪРД САЙМЪК СМЪРТ В КЪЩИ

Превод от руски: Лиляна Бойкикева, 1972

chitanka.info

Веднъж, както старият Мозе Абрамс се луташе из гората, за да търси кравите си, внезапно откри пришелец. Мозе не знаеше, че това е пришелец, но пред него се намираше живо, страдащо същество, а Старият Мозе въпреки всички измислици на съседите не беше от тези, които могат да изоставят в гората ранен.

На вид това беше едно ужасно създание — зелено, блестящо, с виолетови петна, и вдъхваше отвращение даже на разстояние от двадесет фута: миришеше лошо.

То запълзя, по-точно опита се да запълзи към лешниковите храсти, но нищо не излезе: горната част на голото му тяло се намираше в храстите, а останалата част беше на поляната. Неговите крайници — вероятно ръце — от време на време леко стържеха по земята, като се мъчеха да натикат тялото по-навътре в храстите, но съществото беше загубило сили: повече не се премести нито дюйм. И то стенеше, но не много силно; също като самотен вятър, който тъжно вие под широкия покрив. Обаче в неговия стон се долавяше нещо повече от воя на зимния вятър; в него звучаха такова отчаяние и страх, че косите на Стария Мозе настръхнаха.

Старият Мозе доста дълго размишлява какво да направи със съществото, а след това още известно време събира смелост, при това повечето хора, без да се замислят, биха признали, че в него има колкото щещ храброст. Впрочем в подобна ситуация само една гола храброст не беше достатъчна. Тук беше необходима безразсъдна храброст.

Но пред него лежеше диво, ранено същество и той не можеше да го остави там, затова Мозе се приближи към него, коленичи и въпреки че беше страшно да го гледаш — в неговото отблъскващо безобразие се криеше някакво необяснимо обаяние — то сякаш привличаше, именно защото беше толкова отвратително. От него се излъчваше ужасна, несравнима с нищо миризма.

Обаче Мозе не беше придирчив. В окръга той не се славеше с превзетост. Вече десетина години, откакто беше умряла жена му, и той живееше в пълно усамотение в своята запусната ферма и неговите методи за водене на домакинство служеха като храна за злословие на клюкарките от околността. Веднъж в годината ако имаше свободно време, той изгребваше от дома си купища боклуци, а през останалото време нищо не похващаше.

Затова излъчващият се от съществото мирис го смути много по-малко, отколкото би могло да се очаква, ако на негово място се окажеше някой друг. Но затова пък Мозе беше смутен от вида му и той не се реши веднага да го докосне, а по-късно, като се съвзе, направи това и беше много учуден. Той очакваше, че съществото е или много студено, или хлъзгаво, а може би и едното, и другото едновременно. Но се излъга. При пипане то беше топло, твърдо и чисто — Мозе като че ли беше докоснал зеленото стъбло на царица.

Като подпъхна ръка под ранения, той внимателно го издърпа от лешниковите храсти и го обърна на гръб, за да му види лицето. То обаче нямаше лице. Горната част на туловището му свършваше с надебеляване, както стъбло с цвят, макар че тялото на съществото съвсем не беше стъбло, а около това надебеляване растеше ивица ресни от пипалца, които се извиваха също като червеи в консервена кутия. И точно в този миг Мозе едва не се обърна и не се спусна да бяга.

Но издържа.

Той беше приклепнал, втрещен в тази безликост, с ресни от червеи. Мозе изстина, страхът го сковаваше и предизвикаше пристъп на повдигане, а когато му се стори, че жалният стон издават червеите, му стана още по-страшно.

Но той беше упорит. Само упоритият човек можеше да мъкне такава жалка ферма. Упоритият и равнодушен към много неща. Но, разбира се, не към страдащо живо същество.

Накрая, като преодоля себе си, той го вдигна на ръце и в това нямаше нищо особено, защото съществото не тежеше много. По-малко от тримесечно прасенце — прецени Мозе.

Със съществото на ръце, той започна да се изкачва нагоре по горската пътека към къщи и му се стори, че миризмата отслабва. Страхът му почти премина, студът повече не сковаваше тялото му.

Може би затова, защото сега съществото малко се беше поуспоило и стенеше значително по-тихо. И въпреки че Мозе не беше уверен в това, понякога му се струваше, че то сякаш се притиска към него, както се притиска уплашено или гладно дете, когато някой възрастен го вземе на ръце.

Старият Мозе тръгна към постройката и малко се позабави на двора, защото обмисляше къде да отнесе съществото — в къщи ли, или в обора. Ясно, че обора беше най-подходящото място за него,

нали съществото не беше човек — дори в кучето или в котката, или даже в болното агънце имаше нещо по-човешко, отколкото в него.

Но той дълго не се колеба. Внесе го в къщи и го сложи в кухнята до кухненската печка на едно подобие на легло, което той наричаше креват. Мозе внимателно и предпазливо оправи съществото, покри го с нечистото одеяло и като се приближи към печката, започна да раздухва огъня, докато се появи пламък.

Тогава премести до кревата един стол и започна внимателно, с голям интерес, да разглежда своята находка. Съществото вече беше притихнало и изглеждаше значително по-спокойно, отколкото в гората. Той с такава нежност му подпъхна одеялото от всички страни, че сам се учуди. Мозе реши да види кои от припасите му стават за храна на съществото, впрочем дори ако знаеше и това, неизвестно как щеше да успее да го нахрани, тъй като то видимо нямаше уста.

— Ти няма за какво да се безпокоиш — каза той. — Щом веднъж вече съм те донесъл в къщи, всичко ще бъде наред. Въпреки че от болни не разбирам, но ще направя за теб всичко, което ми е по силите.

Денят вече клонеше към своя край и като погледна през прозореца, той видя, че кравите, които преди малко търсеше, се бяха върнали.

— Аз трябва да издоя кравите и да свърша още нещо в стопанството — каза той на съществото, което лежеше на кревата. — Но за малко. Аз бързо ще се върна.

Старият Мозе хвърли в печката дърва, за да бъде топло в кухнята, още веднъж грижливо подпъхна одеялото, взе ведрото за мляко и излезе.

Той нахрани овцете, свинете и конете и издои кравите. Събра яйцата и затвори курника. Изпомпа вода в резервоара.

След това се върна в къщи.

Вече беше тъмно и Мозе запали стоящата на масата газена лампа, защото беше против електричеството. Той отказа да даде подписа си, когато Електрическата компания прекарваше тук линия и много съседни му бяха обидени, че не беше се присъединил към тях. Това, разбира се, никак не беше го трогнало.

Той погледна лежащото на постелята същество. Съдейки по вида му, то се намираше в предишното състояние. Ако беше болно агънце

или теленце, Мозе веднага би разбрал дали му е по-добре, или по-зле, но това същество беше съвсем различно. Тук той беше безсилен.

Мозе набързо си приготви вечеря, хапна и пак се замисли как да нахрани съществото и как да му помогне. Той го донесе в къщи, стопли го, но това ли беше необходимо на подобно същество, или трябваше да се направи нещо друго? Той не знаеше.

Мозе си помисли дали да не се обърне към някой за помощ, но само при мисълта, че ще трябва да моли за помощ, без да знае в какво трябва да се заключава тя, му стана неприятно. След това той си представи как би се чувствувал, ако би се отзовал измъчен и болен в незнаен далечен край и никой не би му помогнал заради това, че няма да знаят какъв е той.

Това го накара най-после да реши и Мозе тръгна към телефона. Но кого трябваше да повика — лекар или ветеринар? Той се спря на лекар, затова защото съществото се намираше в къщи. Ако лежеше в обора, той щеше да позвъни на ветеринаря.

Това беше местна телефонна линия и се чуваше лошо, а като към това се прибавеше, че и Мозе беше малко глух, той използваше телефона много рядко. От време на време си казваше, че телефонът не е по-добър от другите нововъведения, които само разваляха живота на хората, и десетки пъти се заканваше да го изхвърли. Но сега беше радостен, че не беше го направил.

Телефонистката го свърза с доктор Бенсън, но двамата се чуваха лошо. Все пак Мозе успя да обясни на доктора кой звъни и че му е необходима помощ, и докторът обеща да дойде.

Мозе закачи слушалката с известно облекчение и малко постоя просто така, без да прави нищо, когато изведнъж го поразил мисълта, че може би в гората се намират и други същества. Той нямаше понятие кои са те, какво могат да правят тук, накъде отиват, но съвсем очевидно беше, че този на кревата беше някакъв чужденец, дошъл от много далечни места. И разумът му подсказа, че такива като него може да са няколко, тъй като всеки човек или всяко друго живо същество на такъв далечен път предпочита да пътешествува в компания.

Той свали фенера от кукичката и като стъпваше тежко, излезе навън.

Нощта беше тъмна като хиляди черни котки и фенерът светеше много слабо, но за Мозе това нямаше никакво значение, тъй като

познаваше фермата си, както петте пръста на ръката си.

Той се спусна по пътечката към гората. Сега тук беше страшно, но една гора нощем съвсем не беше достатъчна, за да изплаши Стария Мозе. Като си пробиваше път между храстите, той вдигна фенера високо, за да освети по-добре площта. Огледа мястото, на което беше намерил съществото, но там нямаше никой.

Обаче той намери нещо друго — нещо подобно на огромна птича клетка, изплетена от метални пръчки, която се беше заплела в гъстия лешников храст. Мозе се помъчи да я измъкне, но тя така здраво се беше заклецила в клоните, че въобще не се помръдна от мястото си.

Той се огледа наоколо, за да разбере откъде е попаднала тук.

Мозе успя да види на върха счупени клони от дървото, през което тя си беше пробила път, а зад него, във висините звездите светеха със студен блясък и изглеждаха безкрайно далечни.

Мозе нито за минута не се усъмни в това, че съществото, което сега лежеше на неговата постеля до печката, беше пристигнало тук с това необикновено съоръжение. Той малко се поучуди на този факт, но не се замисли дълго, тъй като цялата история изглеждаше толкова свръхестествена, че съзнаваше колко малко шансове имаше, за да намери каквото и да е разумно обяснение.

Той тръгна обратно към къщи и едва успя да духне фенера и да го закачи на мястото му, когато се чу шум от приближаващ се автомобил.

Когато докторът се приближи към вратата, той, като видя на прага пред себе си Стария Мозе, малко се разсърди.

— Вие съвсем не приличате на болен — заядливо произнесе той. — Май че съвсем не сте толкова болен, че да ви е необходимо да ме мъкнете тук посред нощ...

— Аз и не съм болен — каза Мозе.

— Тогава защо ми звъняхте? — попита докторът, като се разсърди още повече.

— При мен в къщи някой заболя — отговори Мозе. — Надявам се, че вие ще успеете да му помогнете. Аз самият бих опитал, но не знам как.

Докторът влезе и Мозе затвори след него вратата.

— У вас нещо се е вмирило? — попита докторът.

— Не, то мирише така. Отначало беше съвсем лошо, но вече посвикнах малко.

Докторът видя на леглото съществото и тръгна към него. Старият Мозе чу как докторът като че ли се задави и видя, че напрегнато се изпъна и се закова на място. След това се наведе и започна внимателно да разглежда лежащото пред него същество.

Когато отново се изправи и се обърна към Мозе, в този миг само безграничното изумление му попречи окончателно да излезе във от себе си.

— Мозе — изхриптя той, — какво е това?

— Сам не зная — каза Мозе. — Аз го намерих в гората, беше му лошо, стенеше и не можех да го оставя там.

— Вие считате, че то боледува?

— Аз знам — каза Мозе. — Но на него незабавно трябва да му се помогне. Страхувам се, че умира.

Докторът отново се върна при кревата, отметна одеялото и тръгна за лампата, за да го разгледа по-добре. Той огледа съществото от всички страни, страхливо го побутна с пръст и издаде такъв тайнствен цъкащ звук, както умеят да правят само докторите.

След това отново покри съществото с одеялото и занесе лампата на масата.

— Мозе — каза той, — и аз не мога нищо да направя за него.

— Но нали сте доктор?

— Аз лекувам хора, Мозе. На мен не ми е известно що за същество е, но това не е човек. Аз не мога дори и приблизително да определя какво му е, ако на него въобще нещо не му е наред. А ако все пак успея да поставя диагноза, не знам как да го лекувам, без да му навредя. Аз даже не съм сигурен, че това е животно. Много неща в него говорят за това, че то е растение.

След това докторът попита Мозе къде е намерил съществото и последният му разказа какво се беше случило. Но той не обели нито дума за клетката, защото мисълта за нея изглеждаше толкова фантастична, че просто не се реши да му разкаже. Достатъчно беше това, че изобщо беше намерил съществото и беше го донесъл в къщи, тъй че нямаше защо още и клетката да пъха в тая история.

— Ето какво ще ви кажа — рече докторът. — Това ваше същество не е известно на нито една от науките на Земята. Съмнявам

се дали тук са виждали нещо подобно. Самият аз не зная какво представлява то от само себе си и нямам намерение да си блъскам с това главата. На ваше място аз бих се свързал с Медисоновия университет. Може би там някой ще се досети какво е това. Във всеки случай ще им бъде интересно да се запознаят с него. Те непременно ще поискат да го изследват.

Мозе се приближи към бюфета, взе една кутия от папириси, почти догоре напълнена със сребърни долари, и се разплати с доктора. Докторът добродушно се пошегува с неговото чудачество и пусна монетите в джоба си.

Мозе с рядко упорство се държеше за своите сребърни долари.

— В книжните пари има нещо несигурно — заявяваше той. — На мен повече ми харесва да докосвам сребро и да слушам неговия звън. В него чувствавам сила.

Въпреки опасенията на Мозе, ако се съдеше по всичко, докторът си замина в по-добро настроение. След това Мозе премести стола си по-близо до леглото и седна.

„Защо всичко е така несправедливо — помисли си той, — да няма кой да помогне на това болно същество — някой, който би знаел каквото и да било средство.“

Той седеше и слушаше как в тишината в кухнята силно цъка часовникът и как от време на време дърветата в печката попукваха.

Той гледаше лежащото в леглото същество и в него внезапно пламна почти безумната надежда за това, че съществото ще оздравее и ще живее с него. Сега, когато клетката му беше толкова изкривена, то, ще не ще, трябваше да остане. И Мозе се надяваше, че така и ще стане, нали вече в дома му не се чувствуваше предишната самота.

Седейки на стола между печката и кревата, Мозе изведнъж разбра колко пусто беше по-рано тук. Докато Тоусер не беше умрял, още не беше чак толкова лошо. Той се принуди да се убеждава да си вземе друго куче, но не успя. Затова защото на света нямаше друго куче, което да може да замени Тоусер, пък и даже самият опит да намери друго куче му се струваше предателство. Разбира се, той, можеше да си вземе котка, но тогава щеше да започне много често да си спомня за Молли: тя много обичаше тези животни и до смъртта ѝ в къщи винаги се мотаеха в краката по две-три котки.

И той остана сам. Сам със своята ферма, своето упорство и сребърните долари. Докторът, както и всички останали мислеха, че освен поставената кутия от папириси в бюфета у Мозе нямаше друго сребро. Нито една жива душа не знаеше за съществуването на старото желязно котле, натъпкано догоре с монети, което той беше скрил под дъските на пода в гостната стая. Мозе се изкиска при мисълта за това, как беше успял всички да измами. Той би дал много, за да погледне лицата на съседите, ако успееша да надушат това. Но сам никога нямаше да им каже. Ако им беше съдено някак да узнаят това, то щеше да бъде без него.

Мозе седеше, клюмайки нос, и в края на краищата така и заспа на стола, обронил глава на гърдите, сгушил се със свити ръце, като че ли искаше по-дълго да запази топлината си.

Когато се събуди, в утринната дрезгавина лампата слабо мъждукаше на масата, дървата в печката догаряха, а пришелецът беше мъртъв.

Неговата смърт не будеше никакво съмнение. Съществуването беше изстинало и се беше изпънало, а повърхността на тялото му беше станала твърда и вече беше започнала да изсъхва, както със свършването на растежа под напора на вятъра в полето изсъхват стъблата на царевицата.

Мозе го покри с одеялото и въпреки че беше още рано, започна всекидневната си работа във фермата; той излезе и свърши всичко, което беше необходимо, на светлината на фенера.

След закуска той си стопли вода, уми се и се обръсна — това беше за пръв път от много години насам, тъй като се бръснеше само в неделя. След това облече единствения си приличен костюм, приглади си косата, извади от гаража стария си полуразвален автомобил и потегли към града.

Мозе намери Еб Денисън, градския клерк^[1], който едновременно беше и секретар на асоциацията на гробищата.

— Еб — каза Мозе, — искам да си купя парцел в гробищата.

— Но вие имате участък — запротестира Еб.

— Това е семейният участък — възрази Мозе. — Там има място само за Молли и за мен.

— А защо ви е още един? — попита Еб.

— Аз намерих нещо в гората — каза Мозе. — Занесох го в къщи и миналата нощ то умря. Искам да го погребя.

— Ако сте намерили покойник в гората, би трябвало да съобщите на следователя или на шерифа — предупреди го Еб.

— За всичко има време — каза Мозе, като въобще и не мислеше да направи това. — Така че относно участъка?

И като свали цялата отговорност от себе си за тази история, Еб му продаде парцел в гробището.

Като купи участъка, Мозе се запъти към погребалното бюро на Алберт Джонс.

— Ел — каза той, — смъртта посети моя дом. Покойникът не е от тукашните места; аз го намерих в гората. Не изглежда да има роднини и аз съм длъжен да се погрижа за погребението.

— Имате ли смъртен акт? — попита Ел, който не страдаше от лицемерна деликатност, свойствена на повечето служещи в погребалните бюра.

— Не, той не е в мен.

— Вие обръщайте ли се към лекар?

— Миналата нощ идва доктор Бенсън.

— Той е бил длъжен да ви издаде свидетелство. Ще се наложи да му позвъня.

Той се свърза с доктор Бенсън и като поприказва малко, стана червен като рак.

Накрая, раздражено хлопна слушалката и се обърна към Мозе.

— На мен не ми е известно какво се опитвате да извъртите — злобно се нахвърли той на Мозе, — но докторът каза, че този ваш покойник изобщо не е човек. Аз не се занимавам с погребение на котки или кучета, или...

— Това не е нито котка, нито куче...

— Бих искал да плюя на това, какво е то. За да се заема с подготовката на погребението, ми е необходим човек. Между другото хич и не мислете да го заровите на гробището, това е незаконно.

Силно паднал духом, Мозе излезе от погребалното бюро и бавно се затътри по хълма, на който се намираще единствената църква в градчето.

Намери пастора в кабинета, където той се занимаваше с някаква проповед. Мозе приседна на стола, като неспокойно въртеше в

деформираниите си от работа ръце съвсем износената си шапка.

— Пасторе — каза той, — искам да ви разкажа всичко отначало докрай. — И той му разказа. — Аз не знам що за същество е то — добави той — и струва ми се, че никой не знае. То почина и трябва да го погребем, както подобава, но за мен това е невъзможно. Аз не бива да го погребвам на гробището и очевидно ще се наложи да му намеря едно местенце във фермата. Ето защо си мисля дали не бихте се съгласили да дойдете да кажете няколко думи над гроба му.

Пасторът потъна в дълбоко размишление.

— Много ми е мъчно, Мозе — каза накрая той. — Мисля, че това е невъзможно. Аз далеч не съм уверен в това, че църквата ще одобри подобна постъпка.

— Дори и да не е човешко същество — каза старият Мозе, — но нали все пак е божия твар?

Пасторът помисли още малко, изказа още някое и друго съображение на глас, но в резултат на всичко все пак дойде до извода, че не може да направи това.

Мозе се спусна надолу по улицата към мястото, на което беше оставил автомобила си, и потегли към къщи, като размишляваше върху това, какви скотове има сред хората.

Като пристигна във фермата, той взе кирка и лопата, влезе в градината и в ъгъла ѝ изкопа гроб. След това отиде в гората за дъски, за да скове ковчег за съществото, но се оказа, че последните дъски вече беше употребил за поправка на свинарника.

Мозе се върна в къщи и потърси чаршаф, който поради липса на ковчег, искаше да използва вместо саван, прерови скрина, който беше в една от задните, вече от много години запустели стаи. Чаршаф не намери, но затова пък изрови една стара, бяла ленена покривка. Той реши, че ще мине и с нея, и я занесе в кухнята.

Мозе вдигна одеялото, погледна мъртвото същество и като че ли буца му заседна в гърлото — той си представи в каква самота умря съществото, колко далеч от родината и в последния му час с него нямаше нито един от неговите сънародници. И то беше свършено голо, нито парче от дреха, нито вещ, нито нещо, което би могло да остави след себе си за спомен.

Той разстла покривката на пода близо до кревата, вдигна съществото на ръце и го положи върху нея. И в този момент той

забеляза на тялото му джоб — ако това изобщо можеше да бъде джоб, — нещо като гънка с капак в средата на тази част на тялото, на която биха могли да бъдат гърдите. Той прекара ръката си отгоре по джоба. В него се напипваше нещо твърдо. Мозе дълго стоя на колене до трупа, без да знае какво да прави.

Най-после мушна пръсти в отвора и измъкна намиращия се там предмет. Това беше една сфера, малко по-голяма от топка за тенис, направена от опушено стъкло или нещо прилично на стъклен материал. Както беше на колене, той дълго гледа сферата, после стана и се приближи към прозореца, за да я види по-добре.

В сферата нямаше нищо особено. Тя беше най-обикновена топка от опушено стъкло, при пипане също такава грапава и мъртва, както тялото на съществото.

Той поклати глава, отнесе обратно сферата и като я постави там, където, я беше намерил, внимателно зави трупа с покривката. Мозе го занесе в градината и го пусна в гроба. Като застана тържествено, той произнесе няколко прилични за случая думи и го зари с пръст.

Най-напред той се готвеше да направи гроба и да постави кръст, но в последната минута премисли. Нали сега ще надойдат любопитни? Мълвата ще обиколи целия окръг и тези типове ще започнат да пристигат и да търсят гроба, в който той беше погребал намереното в гората същество. И за да скрие мястото, в което го беше заровил, щеше да се наложи да мине и без гроб, и без кръст. А може би това е за добро — си каза той. — Какво можеше да напише или да издълбае на кръста?

Вече преваляше пладнe и той почувствува глад, но не прекъсна работата си, за да яде, защото още не беше свършил всичко. Той тръгна към ливадата, хвана Бес, впрегна го в каруцата и се спусна към гората.

Мозе привърза Бес към заклещената в храстите клетка и той набързо я измъкна. След това натовари клетката в каруцата, докара я на хълма, замъкна я в най-отдалечения ъгъл на гаража, близо до ковашкото огнище.

Като приключи с тази работа, той отново впрегна Бес в плуга и преора цялата градина, въпреки че това съвсем не беше необходимо. Но затова пък сега навсякъде земята беше току-що изорана и никой нямаше да успее да открие мястото, където беше гробът.

И тъкмо когато вече свършваше с орането, пристигна автомобил и от него излезе шерифът Дейли. Шерифът беше много красноречив

човек, но не от онези, които обичат да протакат нещата. Той веднага пристъпи към работа.

— Чух — каза той, — че вие сте намерили нещо в гората.

— Така и беше — съгласи се Мозе.

— Казват, като че ли това същество е умряло във вашия дом.

— Шерифе, вие лошо сте чули.

— Мозе, бих искал да го погледна.

— Нищо няма да излезе. Аз го погребвах. И няма да кажа къде.

— Мозе — каза шерифът, — не ми се иска да ви причиня неприятности, но вие сте нарушили закона. Не бива да прибирате от гората хора и сам да ги погребвате, когато изведнъж им хрумне да умрат във вашия дом.

— Вие говорихте ли с доктор Бенсън?

Шерифът кимна.

— Той каза, че нещо подобно никога по-рано не е виждал. Че това не е човек.

— Е, тогава — каза Мозе — на мен ми се струва, че вие няма какво да правите тук. Ако това не е човек, то не е извършено никакво престъпление срещу личността. А ако съществото не е принадлежало на никого, тук няма престъпление и против собствеността. А ето че досега още никой не е предявил към него своите права, нали?

Шерифът си потърка брадичката:

— Никой. Изглежда, че е така. А къде сте изучавали законите?

— Никога не съм изучавал никакви закони. Аз въобще никога нищо не съм изучавал. Просто разсъждавам разумно.

— Докторът разправя нещо за учените от университетите, че те уж можели да поискат да му хвърлят един поглед.

— Ето какво, шерифе — каза Мозе. — Това същество, откъдето и да се е появило тук, умря. Не знам откъде е дошло и какво е било, пък и не искам да знам. За мен то просто беше едно живо същество, което много се нуждаеше от помощ. Когато беше живо, то си имаше достойнство, а когато умря, то също изискваше някакво уважение. Щом вие отказахте да го погребете, както се полага, аз сам направих всичко, което ми беше по силите. Повече нямам какво да ви кажа.

— Добре, Мозе — каза шерифът, — нека бъде, както вие искате.

Той се обърна и тръгна към автомобила си. Стойки до стария Бес, който беше впрегнат в плуга, Мозе гледаше след него.

Пренебрегвайки правилата, шерифът потегли с голяма скорост и изглеждаше, че не на шега се беше разсърдил.

Когато Мозе прибра плуга на мястото му и отведе коня на пасището, дойде време за вечерната работа.

Като привърши стопанските работи, той си приготви вечеря, хапна и седна близо до печката, слушайки как в тишината на къщата силно цъка часовникът и огънят попуква.

Цяла нощ в къщи беше пусто.

На следващия ден следобед, когато ореше полето под царевичната нива, пристигна един репортьор и като вървеше заедно с Мозе до края на браздата, поведе разговор. Репортьорът много не се хареса на Стария Мозе. Държеше се твърде нахално и задаваше някакви глупави въпроси. Затова Мозе замълча и малко нещо му каза.

След няколко дни се появи някакъв човек от университета и показа на Мозе статията, която репортьорът беше написал, връщайки се от фермата. Статията осмиваше Мозе.

— Много съжалявам — каза професорът. — Тези вестникари са безотговорен народ. Аз не бих взел много присърце онова, което пишат.

— На мен ми е все едно — каза Мозе.

Човекът от университета го отрупа с въпроси и особено подчерта колко важно е за него да види трупа на съществото.

Но Мозе само поклати глава.

— То почива в мир — каза Мозе. — Аз няма да го безпокоя.

Като негодуваше, но все пак запазвайки достойнство, човекът се отдалечи.

В продължение на няколко дни покрай фермата минаваха някакви хора, любопитни безделници надничаха вътре, появиха се някои и от съседите, които Мозе не беше виждал вече няколко месеца. Но разговорът му с всички беше кратък, така че скоро го оставиха на мира и той продължи да обработва земята си, а в къщи, както и преди, беше пусто.

Той отново помисли да си вземе куче, но като си спомни за Тоусер, така и не се реши.

Веднъж, както работеше в градината, той откри, че над гроба се беше показало някакво растение. То беше много странно и първото желание на Мозе беше да го откъсне.

Обаче Мозе се отказа, защото растението го заинтересува. Той никога не беше виждал подобно нещо и реши, че ще го остави малко да порасне и да види какво е това. То беше плътно месесто растение, с дебели, тъмнозелени листа и в нещо му напомняше за Дебела Мара^[2], която се появяваше в гората с настъпване на пролетта.

Пристигна още един посетител — най-чудноватият от всички. Той беше тъмнокос, енергичен мъж, който заяви, че е председател на клуба на летящите чинии. Човекът прояви интерес дали Мозе е разговарял с намереното в гората същество и по всичко личеше, че беше ужасно разочарован, когато Мозе отговори отрицателно. След това попита дали не е намерил апарат, с който съществото е могло да пътува, и в отговор на това Мозе излъга. Като видя в какво възбудено състояние се намираше председателят, Мозе се изплаши, че може да му дойде наум да претърси фермата и тогава вероятно щеше да намери клетката, която беше скрита в най-отдалечения ъгъл на гаража, близо до ковашкото огнище. Но вместо това непознатият се впусна в обширни разсъждения за вредата от укриването на жизнено важни сведения.

Като почерпи от тази лекция всичко, което е възможно, Мозе влезе в къщи и взе зад вратата пушката за сачми. Председателят на клуба на летящите чинии набързо се сбогува и тръгна към дома си.

Животът във фермата си вървеше по старому, работата в царевичната нива беше преустановена и започна коситба, а в това време в градината продължаваше да расте тайнственото растение, което сега започна да приема по-определена форма. Веднъж, като го разгледа какви очертания придобива, старият Мозе не повярва на очите си и вечер оставаше дълго време в градината, разглеждайки растението и питайки се не изкуфява ли от самота...

Едно прекрасно утро той видя, че растението го чака пред вратата. Разбира се, при това би следвало да се учуди, но в действителност не стана така, затова защото той живееше заедно с растението, наблюдаваше го по цели вечери въпреки че дори и пред себе си не се осмеляваше да признае, дълбоко в душата си съзнаваше, че то беше същото.

Пред него стоеше съществото, което беше намерил в гората, но вече не болното, тъжно стенецо същество, вече не умиращо, а младо и пълно с живот.

И все пак то не беше съвсем същото, както предишното. Мозе стоеше и вглеждайки се в него, откри онези едва уловими нови черти, с които би могло да се обясни разликата между стареца и юношата, или между бащата и сина, или да се отнесе за сметка на еволюцията.

— Добро утро — каза Мозе, като не виждаше нищо необикновено в това, че заговори с него. — Радвам се, че ти се върна.

Съществото, което беше на двора, нищо не му отговори. Но това нямаше никакво значение. Мозе и не очакваше, че то ще отговори. Важно беше това, че сега имаше вече с кого да разговаря.

— Аз ще изляза, защото трябва да свърша някои работи в стопанството — каза Мозе. — Ако искаш, да вървим заедно.

То го следваше по петите, като наблюдаваше как работи, и Мозе му разказваше, че несравнимо по-приятно е така, отколкото да си говориш сам.

За закуска той му сложи отделна чинийка и до масата доближи още един стол, но се оказа, че съществото не може да се възползува от стола, тъй като тялото му не се прегъваше.

И то не яде. Отначало това огорчи Мозе, тъй като той беше гостоприемен стопанин, но после реши, че такъв едър и силен младеж, достатъчно добре преценява, че трябва сам да се грижи за себе си и че той, Мозе, както изглежда, не си струва особено да се безпокои за задоволяване на жизнените му потребности.

След закуска двамата излязоха в градината и както следваше да се очаква, там вече нямаше никакво растение. На земята беше останала само отронилата се сбръчкана ципа — тази външна обвивка, която служеше за люлка на стоящото до него същество.

Оттук Мозе се отправи към гаража и съществото, като видя клетката, стремително се хвърли към нея и започна внимателно да я разглежда. След това то се обърна към Мозе и сякаш направи умоляващ жест.

Мозе се приближи до клетката и взе в ръце една от огънатите пръчки, а стоящото до него същество хвана края на същата пръчка и те започнаха да я изправят. Но почти безуспешно. Успяха едва забележимо да я изправят, но съвсем недостатъчно, за да върнат пръчката в нейната първоначална форма.

Те стояха и се гледаха, въпреки че думата „гледаха“ надали подходеше за този случай, тъй като съществото нямаше очи и

нямаше с какво да гледа. То някак непонятно движеше крайниците си и Мозе съвсем не можеше да схване какво му беше необходимо. След това съществото легна на пода и му показа как се прикрепят пръчките към основата.

Въпреки че Мозе за известно време успя да съобрази как действува механизмът на закрепването, той така и до края не успя да схване неговия принцип. И всъщност невъзможно беше да се обясни защо действуваше именно по този начин.

В началото беше необходимо да се натисне пръчката с определена сила, поставяйки я под точно определен ъгъл, и тя лесно се поддаваше. След това следваше отново да се натисне и по същия начин отново да се употреби строго определено количество сила под определен ъгъл и пръчката отново малко се поддаваше. Това се повтаряше три пъти, в резултат на което пръчката се откачаше от клетката, въпреки че бог е свидетел, с нищо не можеше да се обясни защо става така.

Мозе разпали в ковашкото огнище огън, хвърли въглища и започна да го раздухва с меха, а съществото неотлъчно следеше действията му. Но когато той взе пръчката, готвейки се да я мушне в огъня, съществото застана между него и огнището и не му позволи да я доближи до огъня. Тогава Мозе разбра, че не трябваше — или че не е разрешено — да се нагрива, преди да бъде изправена, и той, без да се замисля, прие това нещо като естествено. Несъмнено съществото знае по-добре как трябва да се направи — каза той на себе си.

И като остави огъня, Мозе занесе студената пръчка върху наковалнята и започна да я изправя с удари на чука, а в това време съществото се опитваше да му покаже каква форма трябва да й придаде. Тази работа отне доста дълго време, но в резултат пръчката беше изправена именно така, както желаше съществото.

На Мозе му се струваше, че ще се наложи доста да се помъчат, докато я поставят, но тя веднага влезе на мястото си.

После извадиха друга пръчка и сега работата тръгна по-бързо, тъй като Мозе вече имаше известен опит.

Но това беше тежък и изморителен труд. Те работиха до вечерта и изправиха само пет пръчки.

Бяха необходими цели четири дни, за да се изправят с чук пръчките на клетката, и през цялото това време тревата оставаше

неокошена.

Обаче Мозе никак не се тревожеше. Сега той имаше с кого да разговаря и самотата беше напуснала неговия дом.

Когато поставиха пръчките на място, съществото се промъкна в клетката и се зае с някакъв странен предмет, прикрепен на тавана, който на вид много напомняше на сложно изплетена кошничка. Като го наблюдаваше, Мозе реши, че кошничката беше нещо от рода на таблата за управление.

Съществото явно се разтревожи. Търсейки нещо, то обиколи целия гараж, но както изглеждаше, търсенията му не се увенчаха с успех. То се върна при Мозе и в неговите жестове имаше отчаяние и молба. Мозе му показва желязо и стомана; като потършува в картонената кутия, в която той държеше гвоздеи, клещи, запущалки, парченца метал и остатъци от вехтории, той измъкна от нея месинг, мед, даже и парче алуминий, но не това искаше съществото.

И Мозе се зарадва — малко го беше срам за това чувство, но все пак се зарадва.

Затова защото той разбираше, че когато клетката бъде поправена, съществото щеше да го напусне. По природа той не беше човек, който можеше да попречи на съществото да поправи клетката си или да му откаже помощ. Но сега, когато се оказваше, че видимо е невъзможно тя да бъде поправена, Мозе се почувствува радостен.

Сега ще се наложи съществото да остане с него и той вече ще има с кого да разговаря и в неговия дом вече няма да бъде така пусто. Колко хубаво щеше да бъде — помисли той, — отново да има някой до него. А това същество беше почти толкова добър приятел, колкото Тоусер.

На следващото утро, когато Мозе приготвяше закуска, посегна към горния рафт на бюфета, за да вземе овесените ядки, без да иска закачи с ръка кутията от папириси и тя полетя към пода. Падна настрана, капакът ѝ се отвори и доларите се разтъркаляха из цялата кухня.

С края на окото Мозе забеляза, че съществото се спусна да гони един от тях. Като хвана монетата, без да я изпуска, то се обърна към Мозе и от кълбото червейчета в неговата горна част се чу някакъв дрезгав звук.

То се наклони, грабна още няколко монети и като ги притискаше към себе си, направи нещо подобно на джиги и сърцето на Мозе се сви, когато разбра, че съществото така настойчиво бе търсило точно сребро.

Мозе коленичи и помогна на съществото да събере останалите долари. Те ги сложиха обратно в кутийката и Мозе я подаде на съществото.

То я пое, претегли я на ръка и ако се съдеше по вида му, отново се огорчи. Изсипа доларите на масата и ги подреди в еднакви фишеци и Мозе видя, че то е много разочаровано.

Ами ако съществото съвсем не търси сребро — помисли Мозе. — Може би то е сбъркало, като е взело среброто за някакъв друг метал?

Мозе донесе овесената каша, насипа я в тенджерата заедно с вода и я постави на плочата. Когато кашата беше готова и кафето сварено, той занесе храната на масата и седна да закусва.

Съществото все още стоеше от другата страна на масата и ту така, ту иначе подреждаше стълбчетата от сребърни долари. И като повдигна над тях крайниците си, то му даде да разбере, че са необходими още монети. Ето толкова фишеци, показва съществото, и всяко стълбче трябва да има такава височина.

Като че ли върху Мозе падна гръм и ръката му с пълната лъжица с овесена каша остана във въздуха на половината път към устата му. Той помисли за останалите долари, с които беше напълнено желязното котле, скрито под пода на гостната. И той не можеше да реши: това беше единственото, което му оставаше, ако не смяташе съществото. И той нямаше сили да се раздели с тях, тъй като тогава съществото щеше да има възможност да поправи клетката и също да го напусне.

Без да усеща какъвто и да е вкус, той изяде една дълбока паница с овесена каша и изпи две чаши кафе. И през всичкото това време съществото стоеше до него и му показваше още колко монети му бяха необходими.

— Това вече не мога да направя за теб — каза старият Мозе. — Аз вече направих всичко, което може да очаква едно живо същество от друго, което и да е то. Аз те намерих втората, стоплих те и ти дадох подслон. Аз се стараех да ти помогна и когато не успях, поне те

защитих от всички тези хора и не те изровят, когато ти започна отново да растеш. Нима ти очакваш вечно да ти правя добрини?

Но това не доведе до нищо. Съществуото не го слушаше, а и той сам не се убеди.

Мозе стана от масата и отиде в гостната, а съществуото вървеше след него. Той повдигна дъската и измъкна котлето, а съществуото, като видя съдържанието му, с голяма радост го обхвана със своите краища.

Те отнесоха монетите в гаража и Мозе, като отново раздуха огнището, постави котлето върху него и започна да топи спечелените с толкова труд долари.

На моменти му се струваше, че не е в състояние докрай да свърши тази работа, но все пак издържа.

Съществуото извади от клетката кошничката, постави я до пещта, гребна с железния черпак разтопено сребро и започна да го излива в определени клетки на кошничката, като внимателно с чук им придаваше необходимата форма.

На тази работа беше посветено доста време, защото се изискваше голяма точност, но в края на краищата всичко беше направено както трябва, а от среброто почти нищо не остана. Съществуото внесе кошничката в клетката и я закрепил на мястото ѝ.

Вече се свечеряваше и се наложи Мозе да излезе, за да свърши някои работи в стопанството. Той почти беше сигурен в това, че съществуото ще измъкне клетката от гаража и като се върне в къщи, няма да намери никой. Той се стараеше да разпали в себе си чувство на обида заради егоизма му, тъй като съществуото само вземаше, без да мисли как да му се отплати, и доколкото можеше да съди, дори не се опитваше да му се отблагодари. И въпреки всички усилия той така и не се обиди.

Като излезе от обора с двете ведра мляко, той видя, че съществуото го чака. То го последва чак до къщи и през всичкото време вървеше близо до него и той се опитваше да говори с него. Но сега нямаше настроение за разговори. Той нито за миг не можеше да забрави, че съществуото ще го напусне, и радостта от общуването с него беше отровна от ужаса пред предстоящата самота.

За да направи по-поносима тази самота, сега даже нямаше и пари.

През тази нощ, когато лежеше в леглото, в ума му нахлуха чудни мисли. Той си представи друга самота, още по-страшна, отколкото той познаваше в тази изоставена ферма; ужасната безпощадна самота в междузвездните пустини, вълнуващата самота на онзи, който търси някакво живо същество или място, и въпреки че техните мъгливи очертания едва се обрисоваха в съзнанието, той непременно щеше да намери това, към което се стремеше, а това беше най-важното.

Никога не бяха му идвали наум такива странни мисли и изведнъж той разбра, че това съвсем не са неговите мисли, а мислите на другия, който беше при него в стаята.

Като напрегна цялата си воля, той се опита да стане, но не успя. За миг се понадигна, но веднага обори глава на възглавницата и дълбоко заспа.

На следното утро, когато Мозе закуси, двамата тръгнаха към гаража и измъкнаха клетката на двора. Това тайнствено, извънземно съоръжение беше там в студената и ярка светлина на зората.

Съществото се приближи към клетката и понечи да се провере между две пръчки, но като се спря на половината път, се измъкна обратно и се приближи към стария Мозе.

— Прощавай, приятелю — каза Мозе. — Аз ще тъгувам за тебе.

Някак особено му залютя на очите.

Съществото му протегна на прощаване крайника си и Мозе почувствува, че в него се намираще някакъв предмет, нещо кръгло и гладко, което премина от ръката на съществото в ръката на Мозе.

Съществото отдръпна ръката си и като бързо тръгна към клетката, се промуши между пръчките. То посегна към кошничката, внезапно нещо избухна и клетката изчезна.

Мозе стоеше самотен в задния двор, вторачен към мястото, където клетката беше изчезнала, и си спомни какво чувствуваше или мислеше, или чуваше миналата нощ, като лежеше в леглото си.

Съществото трябва вече да е там, в черната, безизходна самота на междузвездните пространства, където отново търси някакво място или вещ, или живо същество, което не може да постигне човешкия разум...

Мозе бавно се обърна, за да вземе от къщи ведрата и да отиде в обора да издои кравите.

Изведнъж той си спомни за предмета, който държеше в ръка, и приближи към лицето си все още здраво стиснатия си юмрук. Той разтвори пръстите си — на дланта му лежеше малка кристална сфера, точно такава, каквато намери в гънката джоб на погребания от него труп в градината, с тази разлика, че първата сфера бе мъртва и матова, а в тази блещукаше живият отблясък на далечен огън.

Като я гледаше, Мозе почувствува в душата си такова необикновено щастие и покой, каквото по-рано рядко му се беше случвало да изпита. Също като че ли го заобикаляха много хора и всички те бяха приятели.

Той покри с ръка сферата, но щастиято не го напусна — това беше съвсем непонятно, тъй като с нищо не можеше да се обясни защо е щастлив. В края на краищата съществуването го беше напуснало, всичките му пари бяха изгубени, той нямаше приятели и въпреки всичко това на него му беше хубаво и радостно.

Той я пусна в джоба си и бързо zakрачи към къщи за ведрата за мляко. Като изду напред устни, около които беше поникнала остра брада, той започна да си подсвирква, а трябва да се каже, че много отдавна не беше и помислял за такова нещо!

Може би беше щастлив, защото — помисли си той, — преди да изчезне съществуването, все пак се беше спряло, за да му стисне ръката на прощаване.

А що се отнася за подаръка, то колкото и незначителен да беше, колкото и евтина да беше дреболийката, нейната основна ценност се състоеше в това обикновено чувство, което събуди в него. Бяха изминали много години от времето, в което никой не бе се досетил да направи на Мозе какъвто и да е подарък.

В безкрайните дълбочини на вселената беше пусто и самотно без приятел. Кой знае кога ще успее да намери друг?

Може би той беше постъпил неразумно, но старият саможивец беше такъв добряк, толкова стеснителен, жалък и така искаше да помогне. А онзи, чийто път е далечен и стремителен, трябва да пътува леко, без товар. Сигурно то нямаше нищо повече, което би могло да му даде!

[1] Клерк — чиновник на Запад. Б.пр. ↑

[2] Дебела Мара — *Ledum maximum* (вид тълстига). Б.пр. ↑

Публикувано в алманах „Спектър’72“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.